

سازوکار ترجمه‌ها در غرابت‌زدایی از گفتمان نقد و نظریه ادبی با تمرکز بر ارتباط «لحن»، «صدا» و «قدرت»

دکتر شایسته‌سادات موسوی^{*۱}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۲/۲۷

چکیده

مقاله پیش‌رو قصد دارد به بررسی میزان تأثیرگذاری ترجمه‌ها در بیگانه‌نمایی گفتمان نقد و نظریه ادبی در ایران بپردازد. نظریه‌های جدید ادبی در ایران گاه با مخالفت‌هایی روبه‌رو بوده‌اند. این نظریه‌ها گاه به بیگانگی با سنت نقد ادبی ما و گاهی به نامفهومی و پیچیدگی متهم شده‌اند. جدا از دشواری بنیادین نظریه‌های ادبی و پیش‌زمینه‌هایی که دانستن‌شان باز هم فهم نظریه‌ها را دشوارتر می‌کند، به نظر می‌رسد گاهی ترجمه‌ها در دامن‌زدن به پیچیدگی و دشواری این نظریه‌ها سهیم بوده‌اند. «لحن ترجمه» به عنوان یکی از عناصر اساسی ترجمه، همواره برای نظریه‌پردازان و منتقدان این حوزه اهمیت داشته‌است. این گروه برآنند که مترجمان گاه با انحراف از لحن متن مبدأ و فراتر بردن سطح آن از سطح فهم عموم مخاطبان، می‌توانند در انحصاری کردن و خصوصی‌سازی یک حوزه دانشی نقش مهمی ایفا کنند و بدین طریق بر اقتدار گفتمان آن حوزه بیفزایند. در این مقاله با ارائه نمونه‌هایی از ترجمه‌های مربوط به نظریه‌های ادبی کوشیده‌ایم نشان دهیم که انحراف از لحن متن مبدأ (از طریق افراط در سره‌گرایی، کهن‌گرایی یا عربی‌گرایی) چگونه می‌تواند به ابزار تفوق‌گفتمانی، اعمال قدرت بر مخاطبان و مقهورسازی ایشان تبدیل شود.

واژگان کلیدی: نظریه‌های ادبی، ترجمه، لحن، قدرت، گفتمان.

* shayesteh_mousavi@yahoo.com

۱. استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه گیلان